

Історико-політичні проблеми сучасного світу.
2025. Т. 51. С. 76-83

Modern Historical and Political Issues.
2025. Vol. 51. pp. 76-83

УДК 327(532)

<https://doi.org/10.31861/mhpi2025.51.76-83>

Леся Дорош¹, Анастасія Терешкевич²

Сучасні зовнішньополітичні пріоритети Саудівської Аравії: регіональний та глобальний контексти

Досліджено сучасні зовнішньополітичні пріоритети Саудівської Аравії у контексті регіональних та глобальних трансформацій, враховуючи ключові аспекти економічної та дипломатичної стратегії держави. Проаналізовано зміну ролі Королівства на міжнародній арені, його регіональне лідерство та стратегічні ініціативи. Розглянуто геополітичне становище Саудівської Аравії в регіоні Близького Сходу, зокрема нормалізацію відносин з Іраном та співпрацю з Ізраїлем. Особлива увага приділена динаміці розвитку відносин Королівства із Китаєм, РФ, США та ЄС. Досліджено ключові аспекти енергетичної політики Саудівської Аравії в межах ОПЕК+, а також її прагнення диверсифікувати економіку та збільшити ненафтові прибутки. Особливу увагу приділено програмі «Vision 2030». Досліджено використання країною інструментів м'якої сили та публічної дипломатії для формування нового іміджу на міжнародній арені. Висвітлено виклики та можливості, що постають перед Саудівською Аравією у контексті формування нової архітектури міжнародних відносин.

Ключові слова: Саудівська Аравія, Близький Схід, енергетична політика, Vision 2030, м'яка сила.

Lesia Dorosh¹, Anastasiia Tereshkevych²

Saudi Arabia's Current Foreign Policy Priorities: Regional and Global Contexts

It is examined Saudi Arabia's current foreign policy priorities in the context of regional and global transformations, taking into account key aspects of the state's economic and diplomatic strategy. The transformation of the Kingdom's role in the international arena, regional leadership, and strategic initiatives has been analyzed. It is emphasized that Saudi Arabia has significant economic and resource potential: it possesses huge oil reserves, controls strategic trade routes and has an influential political position in the international arena. The Kingdom invests funds from energy resources export in ambitious reforms aimed at modernizing society and the economy. The geopolitical position of Saudi Arabia in the Middle East region and the dynamics of the Kingdom's relations with leading international actors are examined, in particular, the normalization of relations with Iran and cooperation with Israel. Particular attention is paid to the dynamics of the Kingdom's relations with China, Russia, the European Union, and the United States. Key aspects of Saudi Arabia's energy policy within OPEC+ are examined, as well as its desire to diversify the economy and increase non-oil revenues. Particular attention is paid to the Vision 2030 program, which defines the Kingdom's strategic course for multilateral development, cultural reforms, attracting foreign investment, and reducing dependence on energy

¹ К. політ. н., професор, доцент кафедри політології та міжнародних відносин Інституту гуманітарних і соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка», Україна.

PhD in Political Science, Professor, Associate Professor, Department of Political Science and International Relations of the Institute of Humanities and Social Science of Lviv Polytechnic National University, Ukraine.

E-mail: lesia.o.dorosh@lpnu.ua; <https://orcid.org/0000-0001-8558-8525>.

² Студентка освітньої програми «Міжнародні відносини» освітнього рівня «магістр» Інституту гуманітарних і соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка», Україна.

1st year Master student of the educational program "International Relations", Department of Political Science and International Relations of the Institute of Humanities and Social Science of Lviv Polytechnic National University, Ukraine.

E-mail: anastasiia.tereshkevych.mmvmv.2024@lpnu.ua; <https://orcid.org/0009-0007-3228-8431>.

exports. The country's use of soft power and public diplomacy tools to shape a new image in the international arena is examined. The challenges and opportunities facing Saudi Arabia in the context of the formation of a new architecture of international relations are highlighted. It is argued that despite these challenges, including dependence on oil exports and domestic opposition to reforms, Saudi Arabia demonstrates a readiness for the transformation and liberalization of the country, necessary to consolidate its image as an important geopolitical actor.

Keywords: Saudi Arabia, Middle East, energy policy, Vision 2030, soft power.

Актуальність теми. Королівство Саудівська Аравія займає стратегічну позицію на перехресті глобальних торговельних шляхів і відіграє провідну роль у регіональній політиці країн Близького Сходу. За останній десяток років роль Саудівської Аравії на міжнародній арені докорінно змінилася. Ця держава, яку раніше сприймали як актора із дещо ризикованою та дестабілізуючою зовнішньополітичною стратегією, тепер може визначати регіональні та глобальні тренди після геополітичних зрушень, спричинених вторгненням Росії в Україну та відступом сил країн Заходу з Близького Сходу. Сучасна зовнішня політика Королівства, зокрема в межах стратегії «Vision 2030», спрямована на диверсифікацію економіки, зменшення нафтової залежності та посилення впливу через м'яку силу. Відтак, дослідження сучасних зовнішньополітичних пріоритетів Саудівської Аравії є актуальним в контексті аналізу її зростаючого впливу на регіональні процеси та формування глобального геополітичного розкладу сил.

Аналіз останніх досліджень. Серед наукових розвідок, автори яких аналізують зовнішню політику Саудівської Аравії слід виділити дослідження, у яких загалом з'ясовується роль Саудівської Аравії (з моменту сходження на престол короля Салмана в 2015 р.) як регіонального гегемона, який формує середовище свого сусідства поряд із більш незалежною зовнішньою політикою, яка виходить за рамки традиційного альянсу зі США, та прагне диверсифікувати свої міжнародні партнерства³. Міцну теоретичну основу цього дослідження склали аналітичні дослідження С. Бяно, який окреслив європейський вектор зовнішньої політики цієї держави⁴; Ю. Фарюк, в роботі якого проаналізовано шлях нормалізації саудівсько-іранських відносин⁵; Дж. Хейбач і Л. Церіолі, які вивчали позицію Саудівської Аравії щодо російської агресії проти України⁶; та К. Інфанте, який досліджує стратегію співпраці Королівства з країнами Латинської Америки⁷. Для аналізу нового зовнішньополітичного курсу Королівства використовувались дані з веб-сайту державної стратегії «Vision 2030»⁸ та її окремих програм⁹, веб-сайту Міністерства туризму Саудівської Аравії¹⁰, веб-сайту організації ОПЕК+¹¹, а також звіт Офісу Директора Національної розвідки США¹².

³ Niblock, T. (2008). "Saudi Arabia's Economic Development: Ambitious Visions, Difficult Dilemmas". *Journal of Middle Eastern and Islamic Studies (in Asia)*, 2(2), 13-31. <https://doi.org/10.1080/19370679.2008.12023114>; Demmelhuber, T. (2019). "Playing the Diversity Card: Saudi Arabia's Foreign Policy under the Salmans". *The International Spectator*, 54 (4), 109-124. <https://doi.org/10.1080/03932729.2019.1678862>.

⁴ Bianco, C. (2024). "Global Saudi: How Europeans can work with an evolving kingdom", *European Council on Foreign Relations*, May 8, available at: <https://ecfr.eu/publication/global-saudi-how-europeans-can-work-with-an-evolving-kingdom/> (accessed 2 February 2025).

⁵ Farouk, Y. (2023), "Riyadh's Motivations Behind the Saudi-Iran Deal", *Carnegie Endowment for International Peace*, March 30, available at: <https://carnegieendowment.org/posts/2023/03/riyadhs-motivations-behind-the-saudi-iran-deal?lang=en> (accessed 1 February 2025).

⁶ Heibach, J., and Cerioli, L. (2024), "Saudi Arabia's ambivalent stance on the Russia-Ukraine war: Balancing regime stability and equal sovereignty", *Contemporary Security Policy*, 45(4), pp. 670-683, <https://doi.org/10.1080/13523260.2024.2384006>.

⁷ Infante, C. C. (2024), "Arabia Saudita y su estrategia nacional para expandirse en Latinoamérica", *Fintualist*, October 1, available at: <https://fintualist.com/chile/economia/arabia-saudita-y-su-estrategia-nacional-para-expandirse-en-latinoamerica/> (accessed 4 February 2025).

⁸ Vision 2030 (n.d.), "Vision 2030. Overview", available at: <https://www.vision2030.gov.sa/media/quidi5wq/vision-2030-overview.pdf> (accessed 1 February 2025).

⁹ Vision 2030 (n.d.), "Public Investment Fund Program", available at: <https://www.vision2030.gov.sa/en/explore/programs/public-investment-fund-program> (accessed 1 February 2025).

¹⁰ Saudi Arabia Ministry of Tourism (2024), "Saudi Arabia's achievement of welcoming 100 million+ tourists is globally applauded by UN Tourism and WTTC", February 27, available at: <https://mt.gov.sa/about/media->

Мета дослідження – дослідити сучасні зовнішньополітичні пріоритети Саудівської Аравії у регіональному та глобальному контекстах, враховуючи ключові аспекти її економічної та дипломатичної стратегії. **Завдання дослідження:** 1. розглянути геополітичне становище Саудівської Аравії в регіоні Близького Сходу та динаміку розвитку відносин Королівства із провідними міжнародними акторами; 2. дослідити ключові аспекти енергетичної політики Саудівської Аравії в межах ОПЕК+; 3. з'ясувати особливості реалізації програми «Vision 2030» та інших проєктів реалізації м'якої сили та інструментів публічної дипломатії для формування нового іміджу держави на міжнародній арені. **Хронологічні рамки дослідження** обмежені подіями другої декади ХХІ ст. до 2024 р.

Результати дослідження. Саудівська Аравія – країна зі значним економічним та ресурсним потенціалом: вона володіє величезними запасами нафти, контролює стратегічні торгові шляхи та має впливові політичні позиції на міжнародній арені. Королівство інвестує кошти від експорту енергоресурсів в амбітні реформи, спрямовані на модернізацію суспільства та економіки. Водночас, країна намагається зберігати делікатний геополітичний баланс між впливовими міжнародними акторами та регіональними гравцями, діючи в межах своїх національних інтересів. Розглянемо кілька аспектів, що визначають зовнішньополітичне позиціонування цієї держави.

Геополітичне становище в регіоні Близького Сходу. Регіональний вплив Саудівської Аравії визначається її лідерством у Перській затоці, зокрема через стратегічні ініціативи, спрямовані на запобігання іранському впливу, який Саудівська Аравія вважає загрозою для свого домінування на Близькому Сході. Підвищена напруга у відносинах з Іраном головно спричинена сунітсько-шіїтським конфліктом, оскільки і Саудівська Аравія, і Іран, будучи центрами двох основних гілок ісламу, претендують на неформальне лідерство в ісламському світі. Після події Арабської весни у 2011 р. Іран намагається поширити революцію на інші країни регіону (війна з Іраком, підтримка режиму Б. Асада в Сирії, фінансування Хезболли та ХАМАСу). Якщо Ірану це успішно б вдалося, сунітська Саудівська Аравія стала б фактично оточена ворогами в регіоні. Тому ця країна фінансово та зброєю підтримує сили, що протистоять Ірану – в Іраку, Сирії, Ємені, Бахреїні, Кувейті¹³.

Незважаючи на історичне протистояння, Саудівська Аравія та Іран розпочали дипломатичний діалог. У березні 2023 р. держави підписали в Пекіні дорожню карту щодо нормалізації відносин. Документ було прийнято після п'яти раундів двосторонніх переговорів, організованих Іраком і Оманом, але для виходу з глухого кута потрібен був зовнішній гравець – Китай, який запропонував надійні дипломатичні гарантії, підкріплені економічними важелями, особливо щодо Ірану. Тегеран мав вплинути на єменських хуситів, щоб вони припинили транскордонні атаки на Королівство, тоді як Саудівська Аравія пообіцяла послабити регіональну ізоляцію іранського режиму, який мав справу з економічною рецесією, внутрішніми протестами та зривом переговорів про відновлення Іранської ядерної угоди¹⁴. Деескалація відносин Саудівської Аравії з Іраном є частинкою їх зовнішньої політики, зосередженої на її плані соціально-економічного розвитку, відомого як «Vision 2030». Королівство інвестує мільярди доларів у реалізацію цього плану, і ескалація відносин з Іраном поставила б під загрозу іноземні інвестиції та мрії Королівства стати регіональним логістичним, торговельним та промисловим хабом.

center/news/171/Saudi-Arabia's-achievement-of-welcoming-100-million-plus-tourists-is-globally-applauded-by-UN-Tourism-and-WTTC (accessed 1 February 2025).

¹¹ *Organization of the Petroleum Exporting Countries* (2024), "Saudi Arabia, Russia, Iraq, the United Arab Emirates, Kuwait, Kazakhstan, Algeria, and Oman extend the 2.2 mbd voluntary adjustments for one month until end of December 2024 (No 18/2024) [Press release]", November 3, available at: https://www.opec.org/opec_web/en/press_room/7409.htm (accessed 1 February 2025).

¹² *Office of the U.S. Director of National Intelligence* (2021), *Assessing the Saudi Government's Role in the Killing of Jamal Khashoggi (The Report)*, available at: <https://int.nyt.com/data/documenttools/the-report-on-jamal-khashoggi-killing/ddc9578e0994f690/full.pdf> (accessed 4 February 2025).

¹³ Alsmadi, F. (2024), "Opportunities and Challenges Along the Path of Saudi-Iran Relations Opportunities and Challenges Along the Path of Saudi-Iran Relations", *Middle East Council on Global Affairs*, April, available at: https://mecouncil.org/publication_chapters/opportunities-and-challenges-along-the-path-of-saudi-iran-relations/ (accessed 1 February 2025).

¹⁴ Farouk, Y. (2023), *Op. cit.*

Ер-Ріяд також намагався зблизитися з Ізраїлем, іншим ключовим партнером для реалізації його інтересів розвитку. Проте, терористичний напад ХАМАС на Ізраїль у жовтні 2023 р. та подальша військова відповідь Ізраїлю в Газі, стали несподіванкою для регіональних гравців. Бажання Саудівської Аравії стати лідером арабської відповіді на війну стало очевидним під час кризи в Газі. Саудівська Аравія сформувала невелику контактну групу щодо Палестини, до якої увійшли Йорданія, Єгипет, ОАЕ та Катар. Незважаючи на політичні суперечки між її членами, Ер-Ріяду вдалося представити післявоєнний план для Газі, розроблений навколо палестинської державності в обмін на нормалізацію позиції Ізраїлю в регіоні. Новий зовнішньополітичний вектор Саудівської Аравії помітно акцентований на сміливішу регіональну політику, наприклад, у нормалізації відносин як з Іраном, так і з Ізраїлем паралельно¹⁵.

Розширення міжнародної нейтральності та розвиток відносин РФ та Китаєм. Саудівська Аравія завжди вважала США своїм стратегічним партнером, проте останніми роками відносини між країнами стали напруженими. За час президентства Дж. Байдена Саудівська Аравія була критикована через порушення прав людини, участь у війні в Ємені, енергетичну політику, а також позицію щодо війни Росії в Україні. Напруга у відносинах з адміністрацією Дж. Байдена призвела до зниження обсягів продажу військового озброєння. Критичною точкою у відносинах між Дж. Байденем та Мухаммедом бін Салманом стало політичне вбивство саудівського опозиційного журналіста Джамала Хашоггі у 2018 р. в посольстві Саудівської Аравії у Стамбулі. Як згодом встановили розвідки Туреччини та США, злочин було скоєно на замовлення самого саудівського крон-принца. Після цього кейсу, Дж. Байден відмовився від дипломатичних контактів з М. бін Салманом та заявив, що усі питання щодо співпраці країн вирішуватиме виключно з королем¹⁶. Крім цього, позиція США в Саудівській Аравії та в арабському світі була серйозно підірвана їхньою політикою підтримки агресії Ізраїлю проти Газі, незважаючи на порушення ним міжнародного гуманітарного права. Вищеперелічені фактори створили для Королівства загрозу послаблення альянсу зі США, що змушує Саудівську Аравію шукати нових партнерів, таких як Росія та Китай.

У 2020 р. Китай став одним з двох нових провідних торговельних та інвестиційних партнерів Саудівської Аравії разом з ЄС. Саудівська Аравія є реципієнтом великих коштів в рамках проєкту «Один пояс – один шлях»: вони отримали близько 5,5 мільярдів доларів інвестицій через китайську компанію «Cosco Shipping Ports», яка придбала 20% акцій у «Red Sea Gateway Terminal» – найбільшому терміналі Саудівської Аравії у найбільшому порту країни. Пекін також повністю відкритий для науково-технічної співпраці з Саудівською Аравією та надає саудитам широкий доступ навіть до чутливих технологій, якими західні країни неохоче діляться – в сферах оборони, штучного інтелекту, біотехнологій та кібербезпеки¹⁷.

Одним із стратегічних партнерів Королівства Саудівська Аравія залишається Росія. Головним аспектом їхньої взаємодії є формат ОПЕК+, в межах якого обидві країни координують видобуток нафти для стабілізації цін на світових ринках. Ер-Ріяд, зберігаючи традиційну співпрацю з Росією в межах ОПЕК+, водночас дистанціюється від Москви у питаннях війни в Україні. Саудівська Аравія підтримала дипломатичні ініціативи України, зокрема організацію міжнародного саміту в Джидді у серпні 2023 р., де обговорювалися ключові принципи формули миру В. Зеленського¹⁸. Дослідники зазначають, що така амбівалентність зумовлена суперечливістю цілей зовнішньої політики держави, стверджуючи, що Саудівська Аравія надає пріоритет стабільності режиму над суверенітетом. Йдеться про те, що Королівство утримується від приєднання до санкцій проти Росії для збереження контролю над ринками вуглеводнів, що має вирішальне значення для стабільності режиму¹⁹.

У серпні 2023 р. Саудівську Аравію було офіційно запрошено у БРІКС, а у 2024 р. вона мала стати повноцінним членом організації. Однак, у 2024 р. країна заперечила прийняття запрошення про вступ та зайняла пасивну позицію щодо організації. У жовтні 2024 р. на саміті

¹⁵ Bianco, C. (2024), *Op. cit.*

¹⁶ *Office of The U.S. Director of National Intelligence* (2021), *Op. cit.*

¹⁷ Bianco, C. (2024), *Op. cit.*

¹⁸ Brumberg, D. (2023), "The Russia-Ukraine Jeddah Meeting: A Win for MBS in a Changing Global Order", *Arab Center Washington DC*, August 24, available at: <https://arabcenterdc.org/resource/the-russia-ukraine-jeddah-meeting-a-win-for-mbs-in-a-changing-global-order/> (accessed 4 February 2025).

¹⁹ Heibach, J., & Cerioli, L. (2024), *Op. cit.*

БРІКС в Казані Міністр закордонних справ Саудівської Аравії заявив, що країна планує зміцнювати всебічне партнерство з БРІКС, але наміру приєднуватися до блоку в них немає²⁰.

Новий важливий вектор зовнішньої політики Саудівської Аравії – країни Латинської Америки. Головно саудитів цікавить співпраця в сільськогосподарському секторі. Наприклад, з Бразилією Королівство має спільне підприємство (joint venture) між бразильським м'ясним гігантом BRF SA (Brazil Foods) та саудівською Halal Products Development Company. BRF планує створити кілька підприємств з виробництва халяльного м'яса в Бразилії, яке згодом експортуватиме в Саудівську Аравію. Стратегія співпраці в продовольчому секторі допомагає Королівству налагоджувати нові союзи з членами МЕРКОСУР, які також є глобальними аграрними лідерами, такими як Аргентина, Парагвай та Уругвай. Другий сектор, який цікавить Саудівську Аравію – оборонна та аерокосмічна галузь. У січні 2024 р. Королівство підписало угоду з бразильським авіаційним гігантом Embraer на закупівлю 33 літаків C-390 Millenium, а також на будівництво інфраструктури для складання й технічного обслуговування літаків Embraer у Перській затоці. Крім цього, у квітні 2024 р. уряди Саудівської Аравії та Бразилії провели спільні військові навчання в Перській затоці²¹.

Саудити також прагнуть скористатися природними ресурсами Південної Америки – викопним паливом: у цьому ключову роль відіграє Saudi Aramco. Поки що обережно вона розглядає можливості інвестицій у нафтову й газову розвідку в Перу. У Чилі, навпаки, Aramco вже активно діє. У вересні 2023 р. компанія придбала місцеву паливорозподільну компанію Esmax та менше ніж за рік Aramco вже інвестувала 10 мільйонів доларів у модернізацію автозаправних станцій по всій країні²².

Поглиблення відносин з ЄС. Важливим зовнішньополітичним вектором для Саудівської Аравії стала співпраця з ЄС. ЄС прагне до співпраці у сфері зеленої енергетики, високих технологій та інвестицій, а Саудівська Аравія бачить можливість диверсифікувати зовнішньоекономічні зв'язки, щоб зменшити залежність від США. Після публікації стратегії «Vision 2030» у 2016 р., інтерес європейців до співпраці значно виріс, проте численні порушення прав людини та політичні переслідування, що відбувалися в Королівстві під керівництвом М. бін Салмана поставили під загрозу партнерство ЄС-Саудівська Аравія²³.

У 2022 р. повномасштабне вторгнення Росії в Україну посилило роль монархій Перської затоки як незамінних постачальників енергії: країни-члени ЄС підписали нові енергетичні угоди з Королівством, а згодом у травні 2022 р. ЄС оприлюднив своє Стратегічне партнерство з країнами Перської затоки, яке включало розділ про енергетику. Неоднозначність позиції Саудівської Аравії щодо Росії та її агресії щодо України частково знизила цей новий європейський ентузіазм, але вже неможливо заперечувати те, що монархія стала значущим геополітичним та геоекономічним партнером об'єднаної Європи.

Енергетична політика. Як один із найбільших експортерів нафти та лідер в ОПЕК+, Саудівська Аравія відіграє ключову роль у формуванні регіональної енергетичної політики. Країна володіє приблизно чвертю світових запасів нафти, що є фундаментом її економічної стабільності. Завдяки контролю за величезними запасами нафти Саудівська Аравія має можливість оперувати цінами, впливаючи на глобальні ринки. Державна компанія «Saudi Aramco» – найбільша нафтова корпорація у світі, забезпечує Королівству значні прибутки та стабільність на глобальному енергетичному ринку.

Спричинена повномасштабним вторгненням Росії в Україну енергетична криза відкрила Саудівській Аравії, як найбільшому виробнику нафти, нові можливості, нові потоки грошей та могутності. Наприклад, враховуючи свій вплив на глобальний енергетичний ринок, від якого залежить економічна безпека Саудівської Аравії, Ер-Ріяд зосередився на впливі на енергетичну політику Росії. Після вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 р. Саудівська Аравія відхилила численні прохання Дж. Байдена, а також лідерів Європи об'єднатися з Заходом проти РФ. Ер-Ріяд також протистояв тиску G7 щодо збільшення видобутку нафти, щоб послабити російські

²⁰ Stuenkel, O., & Treadwell, M. (2024), "Why Is Saudi Arabia Hedging Its BRICS Invite?", *Carnegie Endowment for International Peace*, November 21, available at: <https://carnegieendowment.org/emissary/2024/11/brics-saudi-arabia-hedging-why?lang=en> (accessed 4 February 2025).

²¹ Infante, C.C. (2024), *Op. cit.*

²² *Ibid.*

²³ Bianco, C. (2024), *Op. cit.*

фінанси, які залежать від експортних грошей, і натомість спонукав виробників нафти навпаки скоротити видобуток, що ще більше підвищило ціни²⁴.

У 2024 р. енергетична стратегія Королівства була спрямована на збереження стабільності цін на нафту, зокрема через добровільне скорочення видобутку. Саудівська Аравія разом із іншими членами ОПЕК+ домовилася про продовження зменшення видобутку до кінця року на 2,2 млн барелів на добу. Додатково країна зменшила власний видобуток на 1 млн барелів, що стало важливим кроком для підтримання цін вище \$80 за барель²⁵.

Перехід глобальної економіки на більш екологічно чисті джерела енергії становить загрозу для Саудівської Аравії як ключового експортера нафти. Ця тенденція, що може пришвидшитися через кліматичні політики в ЄС та інших регіонах, послабить залежність цих країн від нафти та відповідно зменшить попит на саудівський енергоресурс.

Маючи на меті стати країною з 0% вуглецевих викидів до 2060 р., Ер-Ріяд також вирішив стати регіональним лідером у сфері зміни клімату, ініціювавши Зелену ініціативу Саудівської Аравії та Близького Сходу, створення Глобальної водної організації та змагаючись за очолення кількох кліматичних заходів у рамках ООН. Стратегія країни до 2030 р. «Vision 2030» передбачає, що ненафтові доходи повинні бути підвищені вшестеро з \$43.5 млрд до \$267 млрд, а ненафтовий експорт – з 16% ВВП до 50%²⁶. Також повинні бути створені величезні генеруючі потужності на основі сонячної енергії на півночі Королівства.

Стратегія Vision 2030: приваблення іноземних інвестицій. Маючи десятки амбітних мегапроектів у стратегії «Vision 2030», Саудівська Аравія також пропонує дуже привабливі торговельні, інвестиційні та логістичні можливості для інших країн. Мухаммед бін Салман намагається перетворити країну на технологічний і фінансовий хаб із жвавим інтернаціоналізованим бізнес-середовищем і процвітаючим приватним сектором. Зокрема, економічні реформи передбачають створення умов для залучення іноземних інвестицій через створення спеціальних економічних зон, спрощення умов для бізнесу та розвиток стартапів. Для залучення та просування інвестицій було створено «Invest Saudi» – загальнонаціональний бренд Саудівської Аравії, який діє під протекторатом Міністерства інвестицій²⁷. Окрім цього, в рамках «Vision 2030» було розпочато масштабні проекти, такі як NEOM (THE LINE), розбудова та розвиток міста Аль-Ула, Червономорський проєкт (The Red Sea Project), спрямовані не лише на залучення інвестицій, а й приваблення мільйонів туристів.

Soft power Королівства. З початком видачі туристичних віз у 2019 р. Саудівська Аравія відкрила країну для іноземних відвідувачів, що дало поштовх новій індустрії та можливості для економічного зростання через нерелігійний туризм. Розширення індустрії розваг і послаблення обмежень, включно з проведенням музичних фестивалів, спортивних заходів (таких, як Гран-прі Формули-1 у Ер-Ріяді, Чемпіонат світу з футболу у 2034 р.), культурних подій (Ехро 2030 Riyadh), сприятимуть зростанню внутрішнього туризму та ВВП, подібно до моделі, яку використовують в ОАЕ. На сьогодні сектор туризму становить 4% ВВП країни, а до 2030 р. планується досягти 10%²⁸.

Саудівську Аравію називають «країною двох Святих Мечетей», а король має титул «Хранитель двох Святинь». Королівство є колискою ісламського світу завдяки Мецці та Медині, найважливішим святиням ісламу. Щорічно мільйони паломників відвідують ці міста для здійснення хаджу, що надає країні значні важелі впливу на мусульманські громади у всьому світі. Королівство використовує цей статус, просуваючи власні релігійні та політичні позиції, зокрема через організацію паломництва та релігійних подій. Це не лише розвиває м'яку силу, але й додає економічну користь: хадж є важливим джерелом доходу, що забезпечує мільярди доларів прибутку щорічно.

Попри ініціативи щодо модернізації та лібералізації, Саудівська Аравія залишається соціально консервативною країною, де значний вплив на суспільне життя і політику мають релігійні

²⁴ Heibach, J. and Cerioli, L. (2024), Op. cit.

²⁵ Organization of the Petroleum Exporting Countries, (2024), Op. cit.

²⁶ Vision 2030 (n.d.), "Vision 2030. Overview", available at: <https://www.vision2030.gov.sa/media/quudi5wq/vision-2030-overview.pdf> (accessed 1 February 2025).

²⁷ Vision 2030 (n.d.), "Public Investment Fund Program", available at: <https://www.vision2030.gov.sa/en/explore/programs/public-investment-fund-program> (accessed 1 February 2025).

²⁸ Saudi Arabia Ministry of Tourism (2024), Op. cit.

інституції та політична еліта, зокрема, спадкоємці сім'ї Аль-Сауд. Це створює серйозний внутрішній спротив реформам, зокрема тим, що пов'язані з розширенням прав жінок та послабленням релігійного контролю. Частина політичної еліти Королівства виступає проти низки аспектів програми «Vision 2030»: вони часто уповільнюють та блокують реформи, які вважають такими, що суперечать шаріату. Найбільше це стосується елементів законодавства, які ускладнюють залучення іноземних інвестицій та розвиток секторів, орієнтованих на світський стиль життя, таких як індустрія розваг і туризму. Незважаючи на те, що спадковий принц Мухаммад бін Салман є ініціатором стратегії «Vision 2030», він обережно балансує між прагненням до змін і збереженням підтримки традиційних сил, що обмежує швидкість та масштаби реформ. Цей процес потребує компромісів із консервативними колами, які мають глибоке коріння у всіх рівнях влади Королівства.

Висновуючи, слід зазначити, що сучасна зовнішня політика Саудівської Аравії характеризується багатовекторністю та поєднує захист національних інтересів із прагненням стати регіональним і глобальним лідером. Реалізація «Vision 2030» слугує основним драйвером диверсифікації економіки та зміцнення міжнародного іміджу Королівства. Зовнішньополітичні ініціативи Саудівської Аравії базуються на балансуванні між провідними глобальними акторами, такими як США, ЄС, Китай та Росія, і прагненні стабілізувати ситуацію в регіоні, зокрема через деескалацію з Іраном. Енергетична політика залишається ключовим інструментом впливу, дозволяючи Саудівській Аравії впливати на глобальний нафтовий ринок, попри тенденції, пов'язані з переходом до зеленої енергії. Разом із цим, Королівство активно інвестує у зміцнення своєї «м'якої сили» через культурну та релігійну дипломатію. Попри низку викликів, включаючи залежність від експорту нафти та внутрішній супротив реформам, Саудівська Аравія демонструє готовність до трансформації та лібералізації країни, необхідних для закріплення її іміджу як важливого геополітичного актора. Вищеперелічені зусилля формують образ Королівства Саудівська Аравія як сучасного лідера Близького Сходу, здатного зберігати делікатний баланс на міжнародній арені. У цьому контексті *перспективними* видаються дослідження майбутнього позиціонування Саудівської Аравії із врахуванням трансформації геополітичних інтересів США за президентства Д. Трампа.

References

1. Ali, L. (2024), "Russia – Saudi Relations: Two Years Post Ukraine Crisis", *Gulf Research Center Commentary and Analysis*, February, available at: <https://www.grc.net/documents/65f6c02c0c007SaudiRussiaRelationsTwoYearsofUkraineWar2.pdf> (accessed 4 February 2025).
2. Alsmadi, F. (2024), "Opportunities and Challenges Along the Path of Saudi-Iran Relations Opportunities and Challenges Along the Path of Saudi-Iran Relations", *Middle East Council on Global Affairs*, April 19, available at: https://mecouncil.org/publication_chapters/opportunities-and-challenges-along-the-path-of-saudi-iran-relations/ (accessed 1 February 2025).
3. Bianco, C. (2024). "Global Saudi: How Europeans can work with an evolving kingdom", *European Council on Foreign Relations*, May 8, available at: <https://ecfr.eu/publication/global-saudi-how-europeans-can-work-with-an-evolving-kingdom/> (accessed 2 February 2025).
4. Brumberg, D. (2023), "The Russia-Ukraine Jeddah Meeting: A Win for MBS in a Changing Global Order", *Arab Center Washington DC*, August 24, available at: <https://arabcenterdc.org/resource/the-russia-ukraine-jeddah-meeting-a-win-for-mbs-in-a-changing-global-order/> (accessed 4 February 2025).
5. Demmelhuber, T. (2019). "Playing the Diversity Card: Saudi Arabia's Foreign Policy under the Salmans". *The International Spectator*, 54 (4), 109–124. <https://doi.org/10.1080/03932729.2019.1678862>.
6. Farouk, Y. (2023), "Riyadh's Motivations Behind the Saudi-Iran Deal", *Carnegie Endowment for International Peace*, March 30, available at: <https://carnegieendowment.org/posts/2023/03/riyadhs-motivations-behind-the-saudi-iran-deal?lang=en> (accessed 1 February 2025).
7. Heibach, J., and Cerioli, L. (2024), "Saudi Arabia's ambivalent stance on the Russia-Ukraine war: Balancing regime stability and equal sovereignty", *Contemporary Security Policy*, 45(4), pp. 670-683, <https://doi.org/10.1080/13523260.2024.2384006>.

8. Infante, C. C. (2024), "Arabia Saudita y su estrategia nacional para expandirse en Latinoamérica", *Fintualist*, October 1, available at: <https://fintualist.com/chile/economia/arabia-saudita-y-su-estrategia-nacional-para-expandirse-en-latinoamerica/> (accessed 4 February 2025).
9. Niblock, T. (2008). "Saudi Arabia's Economic Development: Ambitious Visions, Difficult Dilemmas". *Journal of Middle Eastern and Islamic Studies (in Asia)*, 2(2), 13-31. <https://doi.org/10.1080/19370679.2008.12023114>.
10. *Office of the U.S. Director of National Intelligence* (2021), "Assessing the Saudi Government's Role in the Killing of Jamal Khashoggi" (The Report), February 11, available at: <https://int.nyt.com/data/documenttools/the-report-on-jamal-khashoggi-killing/ddc9578e0994f690/full.pdf> (accessed 4 February 2025).
11. *Organization of the Petroleum Exporting Countries* (2024), "Saudi Arabia, Russia, Iraq, the United Arab Emirates, Kuwait, Kazakhstan, Algeria, and Oman extend the 2.2 mbd voluntary adjustments for one month until end of December 2024 (No 18/2024) [Press release]", November 3, available at: https://www.opec.org/opec_web/en/press_room/7409.htm (accessed 1 February 2025).
12. *Saudi Arabia Ministry of Tourism* (2024), "Saudi Arabia's achievement of welcoming 100 million+ tourists is globally applauded by UN Tourism and WTTC", February 27, available at: <https://mt.gov.sa/about/media-center/news/171/Saudi-Arabia's-achievement-of-welcoming-100-million-plus-tourists-is-globally-applauded-by-UN-Tourism-and-WTTC> (accessed 1 February 2025).
13. Stuenkel, O., & Treadwell, M. (2024), "Why Is Saudi Arabia Hedging Its BRICS Invite?", *Carnegie Endowment for International Peace*, November 21, available at: <https://carnegieendowment.org/emissary/2024/11/brics-saudi-arabia-hedging-why?lang=en> (accessed 4 February 2025).
14. *Vision 2030* (n.d.), "Public Investment Fund Program", available at: <https://www.vision2030.gov.sa/en/explore/programs/public-investment-fund-program> (accessed 1 February 2025).
15. *Vision 2030* (n.d.), "Vision 2030. Overview", available at: <https://www.vision2030.gov.sa/media/quudi5wq/vision-2030-overview.pdf> (accessed 1 February 2025).

Стаття надійшла / Received: 07.02.2025

Схвалено / Accepted: 26.06.2025